מאספורק. שם מקום: **בולע ברך.** גוחל ומברך. בולע כמו כל בולע בלע (משלי ח): **מאי קאמר.** מיירי בשאבה וקתני הרי שלך לפניך והאי ליתנא לא שייך למימר אלא בדבר שכיחא מקדמותו שאמר לו טלנו כמות שהוא כחוש: **מלוא פאה להפריש מן הקמה.** דכתיב לא תכלה פאת שדך לקצור (ויקרא יט): **מרחו.** מחליק את הכרי ברחת ומירוח הוי גמר מלאכה למעשר הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני שאילו היה נותנו קודם מירוח אע"פ שעני מלקף לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כרי פטור מן המעשר שהרי הפקר הוא אבל עכשיו שנתמרח ביד בעל הבית נתחייב במעשר דהכי אמרינן במסכת ברכות (דף מ:) לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו: **אף מפריש מן העיסה.** פאה אם לא נתנה כבר ואילו לת"ק מן העיסה לא דקנייה בשיעור והוי ממון שאין לו תובעים דעד השתא דיסה לאו שיעור הוא דאוכל הוא כמו שהיה: **איכפל הגאי.** טרחו ועמלו ונתקבלו לכך: **בהלחשה דהדר.** מפטמו וחוזר לקדמותו: **תעזוב ירירא.** בקדושים תהיו כתיב לא תכלה פאת שדך לקצור ובשור או כשב כתיב לא תכלה פאת שדך בקולרך תרי קראי תעזוב אותו למה לי שמע מינה לאתויי שיעור דלא קני הכא: **תעזוב ירירא למה לי.** הא בעלמא נמי לא קני שיעור: ה"ג **ותו לרבנן תעזוב ירירא למה לי: המפקיר והשכיס לנקר.** קודם שיבאו עניים לגבלה שיזכו בהפקר אם היו קודמין: פרט בכרם ולקט בקמה: **חייב בפרט וכו'.** דאע"ג דהפקר פטור מכולם דכתיב[6] אלקך שדך וכרמך מהני תעזוב ירירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור ואע"ג שפטור מן המעשר. ובכל הני כתיב תעזוב ירירא. בקדושים כתיב כרמך לא תעולל ופרט כו'. ובמשנה תורה (כד) כתיב כי תבצור כרמך לא תעולל וכן לא תפאר אחריך דהיינו פרט. תפאר איסקוביי"ר. ופאה נמי מהכא משמע דתנא דבי ר' ישמעאל (חולין דף קלח.) שלא תעול תפארתו ממנו. שכחה כתיב במשנה תורה (שם) לא תשוב לקחתו וגו'. ובאילן כתיב לא תפאר אחריך ואמר מר בפרק י' דחולין (שם) אחריך זו שכחה ולא בעי למיהדר ומכתב באילן לגר ליתום אלא לא תפאר אחריך ואנא ידענא דלעניים הוא דלאשכחן בעמרים. אבל במעשר לא כתיב תעזוב ירירא: **אין שמין.** בפרק ראשון (דף יא.) גבי בעלים מטפלין בגבילה אמר שמואל לנזקין הוא דשמין את הגבילה לניזק ומוסיף עליה מזיק עד שמשלים לו נזקו אבל גנב וגזלן שנטלו בהמה ומתה או כחשה אין שמין את הגבילה אלא שלהם תהא והם ישלמו בהמה מעליא אלמא שיעור קני: פלוגתא דאביי ורבא לעיל בשמעתין: **בהלחשה דלא הדר.** כגון מתה או נשברה רגלה: אמרו

ואפאה (והרים) [והפריש] ממנה חלה. משעת גלגול מתחייב בחלה אלא רבותא קמ"ל דאע"פ שעשה כל השיעורים הללו אין אלא מנאן א"ג משום דהיכא דאין תחילתו עיסה אין מתחייב בחלה עד אחר אפייה נקטה הכי:

לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים. אביי לטעמי' דאמר ברים תמורה (ד' ו. ושם ד"ה אמר) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ומפרש התם דטעמא דיפרש מן העומרים משום תעזוב ירירא דבלא תעזוב ירירא לא היה מיחייב דכיון דעבר על לא תכלה הוה אמינא דאהני ופטור ולהכי אצטריך אביי בשמעתין ע"כ לר' ישמעאל למימר שיעור במקומה עומדת אבל לרבא דאמר התם כל דאמר רחמנא לא תעביד כי עביד לא מהני בלא תעזוב ירירא מפרש מן העומרין ולא מבעי ליה תעזוב ירירא אלא למפקיר כרמו או לרבי ישמעאל אי שיעור קונה אצטריך דמפרש מן העיסה ואם תאמר לאביי דאצטריך תעזוב ירירא לחייב מן העומרים מפקיר כרמו מנליה דחייב בפאה וי"ל דתרתי ש"מ וכן נ"ל לרבא אליבא דרבי ישמעאל אי סבר רבי ישמעאל דשיעור קונה ודרש תעזוב ירירא לחייב מן העיסה אם כן המפקיר כרמו מנליה דמשמע דהסיא דרשה אתיא כב"ע מדלייק בפרק בא סימן (נדה ד' נא. ושם ד"ה מין) דהא דתנן התם כל שחייב בפאה חייב במעשר היינו כל מין שחייב בפאה חייב במעשר דאי לאו הכי הרי מפקיר כרמו דחייב בפאה ופטור מן המעשר ומאי דאיה היא דלמא מתני' כרבי ישמעאל דמוקי תעזוב ירירא לחייב מן העיסה ולא מייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא ודאי ליכא דפליג אההוא תנא דמפקיר כרמו ותרתי ש"מ כדפרישית: **מרחו מעשר ונותן לו.** ואפילו למאן דאית ליה בגרנא כל זמן שלא הפרישו פאה ולא ברכה היה הכל שלו ונתחייב הכל במעשר ושוב לא יפטור ואם תאמר תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו ואין לומר דתרומה בלאו הכי יפרישו העני וכל פאה חייבת בתרומה חדא דא"כ מקדיש מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות בפ"ק (מ"ה) אין תורמין מן הלקט ומן השכחה כו' ונראה לפרש משום דתרומה דבר קל לתרום לא חש להזכיר ויש מפרשים דלהכי אין תורם משום דבגורן רגילין לתרום[7] כדתנן במסכת מעשרות (פ"ג) מצא פירות ממורחין בשדה מכונסין אסורים משום גזל מפוזרין מותרין משום גזל בין כך ובין כך חייבין במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שתעקר אלא אם כן ניטלה תרומה גדולה: ותנן

דמאספורק בית שמאי אוסרין וב"ה מתירין מאי טעמיה דבית שמאי אמר קרא[1] גם שניהם לרבות שינוייהם ובית הלל אמר קרא הם ולא שינוייהם ובית שמאי הא כתיב הם ההוא מיבעי ליה הם ולא ולדותיהם ובית הלל תרתי שמעת מינה הם ולא שינוייהם הם ולא ולדותיהם ובית הלל נמי הכתיב גם[8] גם לב"ה קשיא רבי אליעזר בן יעקב מאי היא דתניא[9] ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי שגזל סאה של חטין טחנה לשה ואפאה[10] והפריש ממנה חלה כיצד מברך[11] אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר[2] בוצע ברך נאץ ה' ר' שמעון בן אלעזר מאי היא דתניא כלל זה אמר ר' שמעון בן אלעזר כל שבח שהשביח גזלן ידו על העליונה רצה נוטל שבחו רצה אומר לו הרי שלך לפניך מאי קאמר אמר רב ששת ה"ק[3] השביחה נוטל שבחו כחש אומר לו הרי שלך לפניך דשינוי במקומו עומד אי הכי אפילו השביח נמי אמרי[3] מפני תקנת השבים ר' ישמעאל מאי היא דתניא[3] [12]מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים לא הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד שלא מרחו מרחו מעשר ונותן לו משום ר' ישמעאל אמרו [13]אף מפריש מן העיסה ונותן לו א"ל רב פפא לאביי איכפל כל הני תנאי לאשמועינן כב"ש א"ל הכי קאמרי[3] לא נחלקו בית שמאי וב"ה בדבר זה אמר רבא ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון בן יהודה התם אלא בצבע הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון ועד כאן לא קאמרי ב"ש התם אלא לגבוה משום דאימאים ועד כאן לא קאמר ר' אליעזר בן יעקב התם אלא לענין ברכה משום[7] דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ועד כאן לא קאמר ר"ש בן אלעזר התם אלא בהכחשה דהדר ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל התם אלא לענין פאה משום דכתיב[3] תעזוב ירירא וכי תימא ליגמר מיניה מתנות עניים שאני כדבעי ר' יונתן דבעי ר' יונתן מאי טעמא דר' ישמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה או דלמא בעלמא קסבר שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב ירירא ואם תמצי לומר טעמא דר' ישמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה תעזוב ירירא דכתב רחמנא למה לי ותו לרבנן תעזוב ירירא דכתב רחמנא למה לי מבעי ליה לכדתניא[9] המפקיר כרמו והשכים לבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ומי אמר שמואל הכי[9] והאמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין בשלמא לרבא דאמר כי קאמר ר' שמעון בן אלעזר התם בהכחשה דהדר לא קשיא כי קאמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דשינוי במקומו עומד בהכחשה דהדר וכי קאמר שמואל התם אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין בהכחשה דלא הדר אלא לאביי דאמר כי קאמר רשב"א בהכחשה דלא הדר קאמר מאי איכא למימר אביי מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל אמרו

מסורת הש"ס

1) סנהדרין ו: [ע"ש], 2) שם פח. מכות טז: תמורה ו., 3) [שבת מב. קלה. סוכה טו. יומות כח.], 4) [ברכות מז. וש"נ], 5) לעיל כח. נדרים מד: חולין קלד: תמורה ו. נדה נא., 6) [ויקרא כג], 7) [כדתני מירושלמי במס' מעשרות פ"ג כל"ל וכן הגיה מהרש"א בסנהדרין פח. ד"ה מרחו],

תורה אור השלם

1. לא תָּבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמַחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט
2. כִּי הֵלֵל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וּבֹצֵעַ בֵּרֵךְ נִאֵץ יְיָ: תהלים י ג
3. וְכַרְמְךָ לֹא תִעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לְעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא יט י
וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לְעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב

לעזי רש"י

אישקוביי"ר. לטאטא, לנקות.

רבינו חננאל

ובא רבה ודחה הא דאביי ואמ' לעולם הני כולהו סבירא להו שינוי קונה, ור' שמע' בן יהודה לא אמ' אלא בצבע שיכול להעבירו על ידי ספון כדאמרינן, ובית שמאי דאמ' אם נתן לה באתננה חטים ועשאתן סלת וכול' אסור משום דלגבוה ומאיס, ור' אליעזר בן יעקב דאמ' הגזל חטים וטענו וכול' והפריש ממנה חלה אין זה מברך להפריש חלה, אלא מנאץ שמברך על מה שאינו שלו, וזו היא מצוה הבאה בעבירה. ור' ישמעאל דאמ' נותן פיאה אפילו מן העיסה משום דכת' תעזוב יתירא מריבויא דקרא קא מפיק ליה, ועד כאן לא אמר ר' שמע' בן אלעזר כל שבח שהשביח גזלן ידו על העליונה, נוטל שבחו, שכל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה, כחש אומ' לו הרי שלך לפניך, בכחשא הדר בריא. **אמ' רב יהודה אמ' שמואל הילכתא כר' שמע' בן אלעזר.** ואקשינן, ומי אמ' שמואל כחש מחזיר לו הגזילה והאמ' שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקין, פיר' אם כחש אין שמין ונותנין לו הגזילה בעינה לנגזל אלא נותן לו אחר כעין שגזל. ופרקינן אליבא דרב, כי קאמ' שמואל אין שמין אלא נותן לו אחרת כעין שגזל בכחשא דלא הדר, דחשבינן לה כמתה, וכי אמ' הלכה כר' שמע' בן אלעזר וליה לשמו' לא סבירא ליה.

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פ"ח מהל' גרמות הל' יט ועי"ש בכ"מ סמג עשין כז טוש"ע ח"מ סי' קלו סעיף ח:
ט ב ג מיי' פ"ב מהל' גזילה ואבידה הל' ב ועיין בהסגות וכמ"מ סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שסב סעי' ב:
י ד ה מיי' פ"ח מהל' מתנות עניים הל' ח והלכה ב:

גליון הש"ם

גמ' גם לב"ה קשיא. עיין לעיל דף נד ע"ח תוספות ד"ה חמור: שם והפריש ממנה חלה. עיין ברכות דף מה ע"א תוס' ד"ה אכל טבל:

מוסף רש"י

בוצע ברך. וכולא לשון גזילה דכתיב (משלי ח) כן אורחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח (סנהדרין ו:). **מצות פאה להפריש מן הקמה.** דכתיב לא תכלה, אלא הגם לפניהם והם יקלרוהו (סנהדרין פח:). מרחו. בכרי נתחייב במעשר דגמרה מלאכתו (שם) דאיקבע למעשר ולתרומה (תמורה ו.). מעשר ונותן לו. מעשר תחלה את הכרי מכל מעשרותיו ונותן לו את הפאה, שאילו הפרישה לא היו עניים גרימים לעשרה, דלקט שכחה פאה פטורין מן המעשר (סנהדרין פח.). חם הניתן לידי חיוב (מכות מז:). **והשכים בבקר ובצרו.** חכה היה מיהו עצמו (נדרים מד:). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו משאר כרם (שם) אע"ג דהפקר פטור מפאה, ותנן (פאה פ"ח מ"ד) כל שהוא אוכל ונשמר חייב במעשר ובפאה, אפ"ה כי האי הפקר חייב בכל הני, דמפרש טעמא דכתיב ביה תעזוב ירירא (לעיל כח. וכעי"ז תמורה ו.) דכתיב במשנה תורה לא תפאר אחריך, ואמר מר לא תעול תפארתו ממנו, והיינו פאה, ודרשינן בספרי אחריך זו שכחה, וכתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה, וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה, הרי פאה ושכחה ועוללות, למה לי למהדר ומכתב בפרשה קדושים כעולו בעני ולגר תעזוב אותם, לרבות הפקר כי האי גוונא, אבל הפקר גמור פטור מעולם, כדתנן ונשמר פרט להפקר (נדה נא.). **ופטור מן המעשר.** דהפקר פטור מן המעשר (שם) דלא כתיב ביה תעזוב ירירא (לעיל כח. תמורה ו.). **אין שמין לא לגנב ולא לגזלן.** שאם גנב וגזל בהמה או כלים ונפחתו אצלו, אין שמין הגבילה והסברים לבעלים, שיחזיר גנב הפחת, אלא ישלם בהמה וכלים והסברים שלו, אלא לנזקין. שמין, כדכתיב והמם יהיה לו (לעיל יא.).

HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.